

MESURA DE GOVERN

Congrés Internacional Cerdà Postmetròpolis

Consell Plenari 28 de maig de 2010

Ajuntament de Barcelona

MESURA DE GOVERN

Congrés Internacional Cerdà Postmetròpolis. El govern de les regions metropolitanes al segle XXI.-

MAIG-2010

Ara fa 150 anys que s'aprova el Pla Cerdà: *[El 7 de Juny de 1859 el Ministeri de Foment va publicar la Reial Ordre pel qual s'aprova de manera inicial el PLA DE REFORMA I EXAMPLE DE BARCELONA, conegut com a Pla Cerdà.]*, sens dubte el projecte clau per entendre l'entrada de Barcelona a la modernitat. El Pla Cerdà contenia un potencial que només es pot entendre en el seu abast analitzant el que ha succeït a Barcelona durant aquest darrer segle i mig.

El Plenari del Consell Municipal de 18 d'abril de 2008 va aprovar la Declaració Institucional que acordava commemorar el 150è aniversari de l'aprovació del Pla Cerdà, organitzant un programa d'activitats amb la voluntat de fer, per una banda, una mirada històrica del que va significar el *Pla de Reforma i Eixample de Barcelona*, obra de l'enginyer Ildefons Cerdà, i una anàlisi que mostri la ciutat que es construeix amb el pas del temps; i per altra banda, una mirada de futur, un salt d'escala en termes geogràfics de la ciutat medieval a la ciutat moderna i la Barcelona metropolitana.

El programa, impulsat per l'Ajuntament de Barcelona amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, la FUTIC, Fundació Urbs i Territori Ildefons Cerdà, així com amb totes aquelles entitats i institucions vinculades al món de l'arquitectura, l'urbanisme i la cultura de la ciutat implicades en la divulgació i debat del fet urbà; ha recollit totes aquestes voluntats i ambicions a través d'exposicions, com l'organitzada per la Fundació Urbs i Territori: 'L'Eixample Cerdà, 150 anys de modernitat', a les Reials Drassanes; l'exposició del Museu d'Història de Barcelona: 'Cerdà i Barcelona: La primera metròpoli 1853-1897' o l'exposició del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 'Cerdà i la Barcelona del futur. Realitat vs projecte'; programes educatius, itineraris o publicacions destacades com 'L'Agenda Cerdà. Construint la Barcelona Metropolitana', coordinat per Joan Fuster, una reflexió sobre la gran obra de Cerdà i les generacions de barcelonins que han continuat construint la Barcelona metropolitana.

L'intent de situar el gest Cerdà en el context contemporani ens condueix inexorablement a l'escala metropolitana. El 1859 la concreció del Pla Cerdà va donar lloc a la matriu urbana que avui coneixem i que va permetre que la ciutat s'incorporés a la modernitat, adaptant-se als requeriments de la nova era industrial. Avui el context és diferent però segurament la magnitud dels canvis socials, econòmics i culturals de la nostra època és bastant similar als de la meitat del S.XIX. Adaptar el projecte urbà de Barcelona als reptes contemporanis exigeix la mateixa ambició que aleshores i amb aquesta voluntat de debatre sobre aquestes qüestions l'Any Cerdà ha organitzat, a manera de tancament d'aquest esdeveniment la celebració de 4 seminaris, preparatoris a la celebració d'un Congrés Internacional: 'Cerdà Postmetròpolis. El govern de les regions metropolitanes al segle XXI':

1. Seminaris.- Han omplert de contingut alguns temes de discussió del Congrés final i han permès situar el debat sobre les dinàmiques territorials i les polítiques urbanes en diferents municipis metropolitans, on s'han presentat casos d'estudi que mostren la transformació de la ciutat en algunes de les seves manifestacions més actuals.

1.1- Seminari I.- REGENERACIONS. La recuperació de la ciutat

26 de febrer de 2010 CCCB

El seminari **Regeneracions** ofereix una panoràmica sobre les actuacions de regeneració urbana en el moment actual a partir de l'explicació d'una sèrie de casos que comparteixen punts en comú pel que fa a la configuració física i la diagnosi de problemàtiques del lloc. Al mateix temps, però, es tracta de situacions urbanes que posen de manifest la diversitat d'escenaris que conviuen a la ciutat històrica avui dia. Aquesta dualitat de la ciutat construïda fa evident el potencial de les ciutats velles per proposar reptes nous a les polítiques urbanes en un futur metropolità. Els temes tractats van ser:

- La regeneració de la ciutat existent.
- La integració dels entorns urbans.
- Els nous creixements.
- El reciclatge dels paisatges industrials.

1.2- **Seminari II.- PAISATGES. La integració dels entorns urbans**

26 de març de 2010. Sabadell

El seminari **Paisatges** proposa una discussió a l'entorn de l'ampli ventall d'iniciatives i projectes que, a partir d'operacions d'intervenció i gestió del paisatge, han representat la integració d'espais periurbans en el territori viscut de molts municipis metropolitans. Marges fluvials, àrees de límit de ciutat, horts urbans, conjunts industrials o pedreres restaurades són alguns dels escenaris metropolitans en què la recuperació del paisatge ha mostrat de manera més clara la seva capacitat per millorar la qualitat de vida i els llindars de convivència ciutadana.

1.3 - **Seminari III.-EXTENSIONS. La nova ciutat**

7 de maig de 2010. El Prat de Llobregat

El seminari **Extensions** planteja un debat sobre els nous creixements urbans, els nous eixamples, en clau metropolitana. Si bé és veritat que les iniciatives de recuperació i millora de la ciutat existent són ben presents en les imatges urbanes de la ciutat actual, les dinàmiques d'urbanització i les necessitats del creixement poblacional també han impulsat processos de nova extensió de municipis i barris de manera igualment comparable. Més enllà del creixement de la urbanització dispersa, una nova planificació urbana, comuna a molts municipis metropolitans, ha mirat d'eixamplar la ciutat tot mantenint els valors urbans dels teixits ja construïts; ha intentat relligar àrees aïllades entre ciutats, i ha procurat gestionar la integració dels nous límits urbans amb el paisatge.

1.4- **Seminari IV. RECICLATGES. El futur dels paisatges industrials**

28 de maig de 2010. Sant Adrià de Besòs

El seminari **Reciclatges** és el quart dels quatre seminaris previs al Congrés, que se celebrarà en la central tèrmica de Sant Adrià del Besòs, coneguda com les 3 xemeneies i símbol de la Barcelona metropolitana. El Seminari aplegarà diverses mirades sobre els territoris industrials de primera generació, responsables en gran mesura d'antics processos de creixement urbà i associats de forma clara a l'imaginari col·lectiu metropolità. Les experiències de reciclatge urbà d'aquests conjunts industrials mostren una galeria de situacions comunes en el context de la postmetròpolis europea. Els processos de reconversió, rehabilitació i valorització

d'aquests paisatges de la indústria mostren la seva capacitat per a dotar l'espai metropolità de nous usos que han anat de l'economia de la cultura als consums turístics i permeten discutir sobre el potencial que el patrimoni urbà representa en el context d'una ciutat que es recupera per dins, creix per fora, integra els seus límits i entén els conjunts industrials com oportunitats de creació de centralitat i visibilitat metropolitana.

2. Congrés Internacional Cerdà Postmetròpolis. El govern de les regions metropolitanes al Segle XXI.-

El Congrés Internacional parteix del moment actual de la metròpolis barcelonina. Tenim un bon coneixement del territori metropolità, avaluem amb relativa exactitud els volums poblacionals, els consums de sòl o els hàbits culturals... ,però encara hem de resoldre el problema de com posar aquesta exhaustiva diagnosi al servei d'una visió regional del govern del territori.

“Pensar en el moment actual l'adequació del govern del territori a l'escala metropolitana àmplia” planteja no poques dificultats. Tot i això, es tracta d'una condició necessària però no suficient, ja que l'eventual creació d'una llei o d'un futur govern metropolità hauria d'anar acompanyada de la redefinició, inspirada en la diagnosi del territori, de les polítiques urbanes en l'escala metropolitana. Això vol dir, en síntesi, tres coses: actualitzar les polítiques urbanes en l'àmbit de la ciutat compacta; pensar-ne de noves en l'escenari de la urbanització dispersa, i, en tots dos casos, dimensionar estratègies i actuacions a una escala de territori més enllà dels límits administratius dels municipis. En una sola frase: portar les polítiques urbanes al territori.

Amb aquesta idea, el Congrés Cerdà Postmetròpolis aplegarà més de seixanta experts d'àmbit local i internacional que proposaran visions des de territoris i disciplines diferents en el decurs d'una setmana de treball. La discussió sobre la ciutat metropolitana es plantejarà, a més a més, en formats diferents, amb quinze taules de debat i dues sessions de *voting* de polítiques urbanes, que permetran als experts i el públic assistent triar les accions més adequades per a diferents escenaris urbans i territorials.

2.1 Se celebrarà del 8 al 12 de juny al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona.

2.2 Debatrà al voltant de quatre temes:

- La nova escala Metropolitana.
- Polítiques urbanes a la ciutat compacta.
- Polítiques urbanes a la urbanització dispersa.
- El gest Cerdà: una agenda per al govern metropolità.

2.3 El Congrés tancarà amb una taula final d'alcaldes metropolitans, presidida per l'alcalde de Barcelona, amb la participació dels alcaldes de El Prat de Llobregat, de Sant Cugat del Vallès i d' El Papiol, al votant del tema "Quina ciutat metropolitana?"

**El programa complet del Congrés Internacional Cerdà Postmetròpolis. El govern de les regions metropolitanes al Segle XXI consta en l'annex 1.*

ANNEX 1

Dimarts 8 de juny

Cerdà Postmetròpolis

10 h. Inauguració oficial del Congrés

10.30 h. Presentació dels continguts

Del segle XIX al segle XXI: el gest Cerdà i la postmetròpolis

Francesc Muñoz, director del Congrés Internacional Cerdà Postmetròpolis

11 h. Taula de presentació:

De la metròpolis a la postmetròpolis: forma urbana i govern de la ciutat territori

Edward Soja, catedràtic de Planificació Urbanística a l'UCLA

Presenta i modera **Francesc Muñoz**

12-12.30 h. Pausa

La nova escala de la metròpolis

12.30-14.00 h. Taula 1

De la primera metròpolis a la ciutat territori: el canvi d'escala del govern urbà

Joan Busquets, arquitecte i catedràtic d'Urbanisme a l'ETSAB, **Joan Fuster Sobrepere**, professor d'Història Contemporània a la UOC i membre del consell assessor de l'Any Cerdà i **Joan Roca**, director del Museu d'Història de Barcelona

Presenta i modera **Antoni Tulla**, director del Departament de Geografia de la UAB

16-17.30 h. Taula 2

Visions de futur per a un govern metropolità a Barcelona

Jordi Borja, sociòleg i urbanista, director de l'àrea de Gestió de la ciutat i Urbanisme de la UOC, **Oriol Nel-lo**, secretari general de Planificació Territorial de la Generalitat de Catalunya i **Ramon García-Bragado**, tinent d'alcalde d'Urbanisme, Infraestructures, Habitatge i Règim interior de l'Ajuntament de Barcelona

Presenta i modera **Mireia Belil**, geògrafa i directora general de la Fundació Fòrum Universal de les Cultures

17.30-18 h. Pausa

18-19.30 h. Taula 3

El canvi d'escala del govern metropolità: exemples europeus

Andy Thornley, professor de Planificació Urbanística a la London School of Economics, **Leo van den Berg**, professor d'Economia i Gestió Urbana a l'Erasmus University, Rotterdam, i director d'EURICUR i **Andy Jonas**, professor de Geografia Humana a la University of Hull

Presenta i modera **Mariona Tomàs**, professora de Dret Constitucional i Ciència Política a la UB

19.30-21 h. Taula 4

Govern del territori i governança metropolitana

Tim Campbell, president de l'Urban Age Institute, **Bruno Dente**, professor d'Anàlisi de Política Pública al Politecnico di Milano i **Christian Lefèvre**, professor a l'Institut Français d'Urbanisme de la Université Paris-Est

Presenta i modera **Joan Subirats**, catedràtic de Ciència Política a la UAB

Dimecres 9 de juny

10-11.30 h. Taula 5

La ciutat metropolitana en ebullició

Florian Beigel, professor d'Arquitectura a la London Metropolitan University, **Eduard Bru**, arquitecte i **Manuel Gausa**, arquitecte, vicepresident del CADS, professor i director de la Scuola di Dottorato in Architettura e Design de la UNIGE

Presenta i modera **Francesc Muñoz**

11.30-12 h. Pausa

Les polítiques urbanes a la ciutat compacta

12-13.30 h. Taula 1

La ciutat compacta: més enllà de la densitat

Giandomenico Amendola, professor de Sociologia Urbana a la Università degli Studi di Firenze, **Amador Ferrer**, arquitecte i **Albert Serratosa**, president de l'Institut d'Estudis Territorials i catedràtic d'Ordenació del Territori i Urbanisme a la UPC

Presenta i modera **Carme Bellet**, professora del Departament de Geografia i Sociologia de la Universitat de Lleida

16-17.30 h. Taula 2

Les polítiques urbanes a la ciutat compacta I: de la regeneració a la sostenibilitat
Isabel Guerra, professora de Sociologia Urbana a l'Instituto Superior de Ciências do Trabalho e Empresas de Lisboa, **Salvador Rueda**, director de l'Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona i **Xavier Monteys**, catedràtic de Projectes Arquitectònics a l'ETSAV/ETSAB

Presenta i modera **Núria Benach**, professora de Geografia Humana a la UB

17.30-18 h. Pausa

18-19.30 h. Taula 3

Les polítiques urbanes a la ciutat compacta II: de la segregació social a l'economia de la cultura

Neil Leach, arquitecte i catedràtic a la University of Southern California, **Juli Ponce**, catedràtic de Dret Administratiu a la Universitat de Barcelona i **Andy Pratt**, professor de Cultura, Mitjans i Economia al King's College de Londres

Presenta i modera **Jordi Pascual**, Agenda 21 de la cultura (Ajuntament de Barcelona i CGLU)

19.30-20.30 h. Sessió de *voting* de polítiques urbanes: taula de debat sobre diversos escenaris urbans.

Taula d'experts: **Oriol Clos**, arquitecte en cap de l'Ajuntament de Barcelona, **Sebastià Jornet**, arquitecte, professor d'Urbanisme a l'ETSAB, **Carles Llop**, director del departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori de la UPC i **Isabel Salamaña**, professora de Geografia a la Universitat de Girona i Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament de Girona

Presenta i modera, **Albert Arias**, geògraf

Dijous 10 de juny

Les polítiques urbanes a la urbanització dispersa

10-11.30 h. Taula 1

La dispersió de la urbanització al territori: visions i reptes

Francesco Indovina, professor a la Facultat de Planificació del Territori de l'Institut Universitario di Architettura di Venezia, **Hans Ibelings**, crític d'arquitectura, editor de la revista *A10 new European Architecture*, **Manel Larrosa**, arquitecte i **Josep Maria Carrera**, coordinador del Pla Territorial Metropolità de Barcelona

Presenta i modera **Ivan Muñiz**, professor d'Economia Aplicada a la UAB

11.30-12 h. Pausa

12-13.30 h. Taula 2

Reinventant les polítiques urbanes a la urbanització dispersa I: estratègies des del planejament
Josepa Lleida, cap de l'Oficina Tècnica de Cartografia i SIG Local de la Diputació de Barcelona,
Antonio Font, catedràtic d'Urbanística a l'ETSAV i **Albert de Pablo**, arquitecte

Presenta i modera **Judith Gifreu**, professora titular de Dret Administratiu a la UAB

16-17.30 h. Taula 3

Reinventant les polítiques urbanes a la urbanització dispersa II: estratègies des de l'activitat.

Carme Miralles, geògrafa i professora a la UAB, **Pere Torres**, conseller tècnic de Territori, Infraestructures i Medi Ambient de l'Institut Cerdà i **Vicenç Tarrats**, membre de la Comissió Executiva del Consell Econòmic i Social de Barcelona

Presenta i modera **Maria Buhigas**, cap d'Estudis Estratègics Urbans de Barcelona Regional

17.30-18 h. Pausa

18-19.30 h. Taula 4

Reinventant les polítiques urbanes a la urbanització dispersa III: estratègies des de l'urbanisme

Joan Barba, arquitecte urbanista, **Richard Ingersoll**, arquitecte i professor a la Syracuse University a Florència i **Maurici Armengou**, gerent de Serveis d'Habitatge, Urbanisme i Activitats de la Diputació de Barcelona

Presenta i modera **Xavier Boneta**, Observatori Territorial de la Diputació de Barcelona

19.30-20.30h. Sessió de *voting* de polítiques urbanes: taula de debat sobre diversos escenaris urbans

Taula d'experts: **Jorge Perea**, arquitecte, **Juan Carlos Montiel**, arquitecte, director gerent de Barcelona Regional i **Txema Onzaín**, arquitecte, soci de l'estudi ONL-Arquitectes

Presenta i modera **Maties Serracant**, geògraf i consultor en temes de territori, mobilitat i ambient.

Divendres 11 de juny

El gest Cerdà: una agenda per al govern metropolità

10-11.30 h. Taula 1

Projectant l'escala supramunicipal: una visió metropolitana

Juan Carlos Montiel, arquitecte i director gerent de Barcelona Regional, **Ricard Pié**, catedràtic d'Urbanisme i Ordenació del Territori a la UPC i **Vicenç Izquierdo**, gerent de Serveis i Infraestructures Viàries i Mobilitat de la Diputació de Barcelona

Presenta i modera **Josep Antoni Báguena**, assessor en matèria de planificació territorial de la Generalitat de Catalunya

11.30-12 h. Conclusions i prospectiva del congrés. **Francesc Muñoz**

12-13 h. *Quina ciutat metropolitana?*

Taula final amb la presència d'alcaldes de municipis metropolitans

13 h. Clausura a càrrec de **Jordi Hereu**, excel·lentíssim alcalde de Barcelona

Dissabte 12 de juny

Itineraris postmetropolitans

El congrés acaba proposant una mirada directa i explícita sobre el territori metropolità a partir d'una sèrie d'itineraris d'abast supramunicipal que permetran –des de l'autobús o l'avioneta– entendre, de manera propera i sobre la mateixa imatge de la realitat territorial, els continguts proposats pel congrés.

- Itinerari I: On s'acaba la metròpolis? Vol de reconeixement del territori des de l'aeròdrom de Sabadell
- Itinerari II: Besòs: de frontera a espai públic
- Itinerari III: Llobregat: nou eix metropolità